

τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, ἡ Θήρα διηρέθη εἰς τέσσαρας δήμους, περιέχοντας δεκαπέντε πόλεις καὶ χωρία. Πρῶτος δήμος εἶναι ὁ τῆς Θήρας, ἐν τῷ κέντρῳ· δεύτερος ὁ τῆς Καλλιέστης, πρὸς νότον· τρίτος ὁ τοῦ Ἐμπορείου, νοτιοδυτικῶς καὶ τέταρτος ὁ τῆς Οἴας, πρὸς βορρᾶν. (Ἐπεταὶ ἡ περιγραφή τῆς διοικητικῆς ταύτης διαιρέσεως καὶ ἡ ἀπαρίθμησης τῶν ἐν τῇ νήσῳ δημοσίων καὶ δημοτικῶν λειτουργῶν, ἡ ληφθεῖσα ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ *Ab-dā Rêgues*, — σελ. 302, — ἣν παραλείπομεν ὡς περιττὴν εἰς ἀναγνώστας Ἑλλήνας.)

Ἡ νῆσος Θήρα ἔχει σήμερον (1850) 13,072 κατοίκους (1)· καθολικοὺς δὲ μόνον 683, κατοικοῦντας ἅπαντας σχεδὸν εἰς Φηρὰ μετὰ τοῦ ἐπισκόπου καὶ τῶν ἱερέων. Ἡ νέα μητρόπολις τῶν Λατίνων καθιερώθη τὸ 1825 ἐπ' ὀνόματι Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ· τὸ δὲ ἱερατικὸν συνέδριον (*chapitre*) σύγκαιται ἐξ ἑπτὰ ἱερέων. Ὑπάρχουσι δ' ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τρεῖς ἱερατικοὶ οἴκοι, ὁ τῶν ἀποστόλων λαζαριστῶν, ὁ τῶν ἱερέων τοῦ Ἀγίου Δομνίκου καὶ ὁ τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ἰλίου, ἐγκατασταθεῖς τῷ 1841 πρὸς ἀνατροφὴν τῶν κορασίων, περίθαλψιν καὶ ἀνακούφισιν τῶν πτωχῶν καὶ τῶν ἀσθενῶν.

Ὁ οἶκος οὗτος τοῦ Ἀγίου Λαζάρου εἶναι ἀληθῶς προστάτης τῶν ἐν τῇ νήσῳ πτωχῶν· ὀρθόδοξους ἢ καθολικοὺς, πάντας τοὺς ἐνδεεῖς ἀνακουφίζουσιν αἱ ἀδελφαὶ ἄνευ διακρίσεως θρησκείας. Φαρμακεῖον ἄριστον συγκεκροτημένον προσήρτηται εἰς τὸ κατάστημα, νέα δὲ ἀδελφὴ λίαν πεπαιδευμένη διανέμει δωρεὰν ἱατρικά, ἐπιδίδει καθ' ἡμέραν πάντας τοὺς προσερχομένους ἀρρώστους καὶ, ἐπισκεπτομένη τοὺς ἀσθενεῖς, διαψιλεύει φροντίδας καὶ παρηγορίας.

«Μεγίστη ἀληθῶς εὐχάριστης, λέγει ὁ Κ. Βενουά, γεννᾶται εἰς τὸν λεπτομερῶς ἐπισκεπτόμενον τὸ κατάστημα τοῦτο, ἐν ᾧ ὑπάρχουσι συνθηροισμένοι ἐξήκοντα περίπου νεάνιδες τῶν ἀρίστων καθολικῶν οἰκογενειῶν τῆς στερεᾶς καὶ τῆς νησιωτικῆς Ἑλλάδος· σπουδαστήρια, τάξεις, ἐργαστήρια, κοιτῶνες, διατηροῦνται μετὰ μεγίστης τάξεως καὶ καθαρύτητος· πανταχοῦ ἐπαγωγὸς ὕψις εὐπορίας, κομψῆς ἀπλότητος, εὐτυχίας. Αἱ δὲ νεάνιδες, ἅμα μὲν διδάσκονται τὰ συγκροτοῦντα παιδείαν στερεάν, ἅμα δὲ συνεθίζονται εἰς καθαρύτητα, οἰκονομίαν, ἐργασίαν, μεταφυτευομένας κατόπιν εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν. Καὶ ἅπσαι μὲν ὁμιλοῦσιν ὀλίγον τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν, τινὲς δὲ καὶ γράφουσιν αὐτὴν οὐ κακῶς. Νομίζει δὲ τις ἑαυτὸν ἐν τῷ καταστήματι τῆς Θήρας σχεδὸν ὡς ἐν Γαλλίᾳ. Ἄλλως τε, καθολικοὶ ἢ ὀρθόδοξοι, πάντες ζῶσιν ἐν ἀρμονίᾳ ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἐμπνεόμενοι αἰσθημάτων ζωηρὰς πί-

στεως καὶ εἰλικρινοῦς εὐσεβείας, καὶ ὁ θρησκευτικὸς ζῆλος, ὁ ἀλλαχοῦ εἰς φανατισμὸν ἀνεπιεικῆ ἐκρηγνόμενος, μετατρέπεται ἐνταῦθα εἰς ἀδελφικὴν ἀγάπην. Αἰότι οἱ νησιῶται οὗτοι ἐννοοῦσι ὅτι ὑπάρχουσιν ἀμέσως ὑπὸ τὴν χεῖρα τοῦ Θεοῦ, οὐ τινος ἢ ὀργῆς τοσάκις ἐδάυνεν ἐπὶ τοὺς κατοίκους τοῦ ἡφαιστείου τούτου βράχου, ἔτι καὶ τὴν σήμερον ὑπὸ δικαίσεων ὑπογείων τρασσομένου. Ἀκούουσι καθ' ἡμέραν τὸ φοβερὸν τοῦτο μάθημα, καὶ ὠφελοῦνται ἀπ' αὐτοῦ πάντοτε· οὐδαμῶς ἐν Ἑλλάδι οἱ ἄνθρωποι εἰσὶ σοφρώτεροι καὶ θρησκευτικώτεροι ἢ ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ. Ἡ προσευχὴ τιμᾶται ὑπὸ τοῦ λαοῦ τούτου, διότι πιστεύει, ἡ δὲ πίστις αὕτη εἶναι ἀληθῆς γνώσις ὅτι ἡ προσευχὴ ἀφοπλίζει τὴν ὀργὴν τοῦ Κυρίου καὶ ἀπὸ ἑκατὸν τεσσαράκοντα ἡδὴ ἔτων ἔχει τὸ ἡφαίστειον δεδεμένον (4) ».

Νοτιοδυτικῶς τῇ Θήρᾳ ὑπάρχουσι τὰ Χριστιανὰ μικρὰ νῆσος ἣν οἱ ἀρχαῖοι, ὠνόμαζαν Ἀσκανίαν.

ΠΡΟΣΚΥΝΗΣΙΣ ΕΙΣ ΜΕΚΑΝ.

(Συνέχ. Ἰδε φυλλάδ. 388).

Γ'.

Καὶ αἱ μεγάλαι καὶ αἱ μικραὶ συνοδίαι τῶν χριστιανῶν συνέρχονται εἰς Τζέδαν, ἐπίνειον τῆς Μέκας, ἅμα δὲ καὶ πόλιν ἁγίαν. Ἐν αὐτῇ ἄρχεται τὸ χριστιανικόν. Καὶ κατὰ πάσαν μὲν ὥραν τοῦ ἔτους διατρίβουσιν ἐν αὐτῇ πολλοὶ ξένοι, κατὰ τοὺς τέσσαρας ὅμως μῆνας, τοὺς ἰδίως ὠρισμένους εἰς προσκύνησιν, ἔτι πλείονες. Πολλὰκις καὶ εἴκοσι χιλιάδες προσκυνητῶν εὐρίσκονται συνεγμένοι· ἀλλ' οἱ πλείους καταλύουσιν ἐκτὸς, εἴτε ὑπὸ σκηνᾶς εἴτε καὶ ἐν ὑπαίθρῳ περὶ πηγᾶς. Ἡ Τζέδα θεωρεῖται σήμερον ὡς ἐν τῶν δραστηριωτέρων κέντρων τῶν μουσουλμάνων, καὶ ὅμως πάσχει ὅ,τι καὶ πάσαι αἱ ἄλλαι πόλεις αὐτῶν, ἥτοι παρακμᾶζει, στερηθεῖσα, ὡς φαίνεται, οὐκ ὀλίγων ἐκ τῶν κατοίκων αὐτῆς κατὰ τὸ πρῶτον ἡμῖν τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος. Κατὰ τὸν Κ. Μάλτζαν περιέχει 15,000, κατὰ δὲ τὸν Κ. Burton περιεῖχεν 18,000 κατοίκων. Ἡ λέξις Τζέδα σημαίνει «πόλιν τῆς μητρὸς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.»

Ἀπερίγραπτος εἶναι ἡ ῥυπαρότης τῶν χριστιανῶν. Ὅτε ἐφθασεν εἰς Τζέδαν ὁ Κ. Μάλτζαν, ἐπιθυμῶν ν' ἀπαλλαγθῇ ἀπὸ τῶν ὀχληρῶν αὐτοῦ συντρόφων, ἐξήτησε ξενοδοχεῖον ἀραβικόν (ἰσλάμ)· μόλις δὲ καὶ μετὰ βίας ἐπέτυχεν. Καί, εἰσελθὼν εἰς τὸ δωμάτιον

(1) *Archives des Missions*, 7A', σελ. 46.

(4) *Archives des Missions*, 7A', σελ. 622.

ἔζητησαν ὕδωρ ἵνα πίη· ἀλλ' ἀποστείλας εἰς τὴν ἀγοράν τὸν μαῦρον αὐτοῦ ὑπρέτην ἐκλείσθη μόνος, καὶ ἐπαχείρησε δύο ἔργα ἐπίσης ἀξιοκατάκριτα παρὰ παντὶ εἰλικρινεῖ χατζή, ἅτινα, ἐὰν ἐγίνοντο γνωστά, ἤθελον ἐξελέγξει αὐτὸν ὡς ἄπιστον. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον τῶν ἀξιοκατακρίτων τούτων ἔργων ἦτο ἡ ἐξολόθρευσις τῶν μυριοπληθῶν φθειρῶν, τοὺς ὁποίους ἐδαψίλευσαν αὐτῷ οἱ συνοδοιπόροι· « Παραβαίνων, λέγει, τὴν ῥητὴν ἀπηγόρευσιν τοῦ κορανίου, ἐφάνευσα καὶ τὸν τελευταῖον φθειρᾶ· μετὰ ταῦτα ἐλούσθην ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, τὸ ὅποιον καὶ τοῦτο ἀπαγορεύεται εἰς τοὺς προσκυνητάς ὅπως μὴ πνίξωσιν τινα τῶν ἀναιμάκτων ἐκείνων ζωύφιων, ἀμαρτάνοντες οὕτω μέγα καὶ ἀνεπανόρθωτον ἀμάρτημα. » Οὕτω πως καθαρισθεὶς ὁ ψευδοχατζὴς δὲν ἐφόρεσεν, ἐννοεῖται, τὸ βρωμερὸν καὶ ἀκάθαρτον αὐτοῦ χράμι, ἀλλὰ, κρύψας αὐτὸ ἐπιμελῶς, ἐσκεπάσθη διὰ δύο νέων ἄλλων, ἅτινα ἔσπευσε νὰ πασπαλίσῃ δι' ἄμμου καὶ κοκοροῦ ἵνα μὴ προδοθῇ. Ἐκ τούτου μανθάνομεν τὴν κατὰστασιν τῶν χατζίδων.

Πρῶτον θρησκευτικὸν αὐτῶν ἔργον εἶναι νὰ ἐπισκεφθῶσι τὸν τάφον τῆς μητρὸς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, τῆς Εὗας (Unoma Hauwa), ὀλίγον ἀπέχοντα τῆς Τζέδας.

Ἀς παρὰδλέψωμεν, ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ ἀριστερῶν τῆς ὁδοῦ τῆς φερούσης εἰς τὸν τάφον, τὰς ἀραδικὰς καλύβας ἐν αἷς πωλεῖται κηφῆς, βοζᾶς, ρακὶ καὶ πᾶσα ἀσέλγεια, καὶ ἃς ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν εἰς τὴν πρώτην ταύτην πρᾶξιν τοῦ χατζιδικίου. Μέγας τοῖχος περικλείων ἀσκεπῆ χώρον ὀρθογωνίου σχήματος, ἰδοὺ ὁ τάφος τῆς Εὗας. Ἐνταῦθα οἱ προσκυνηταὶ γυμνόποδες, γυμνήν, ἐξυρισμένην καὶ πεφλογισμένην ὑπὸ τοῦ ἀραδικοῦ ἡλίου ἔχοντες τὴν κεφαλὴν, περιμένουσιν ἀγογγύστως νὰ πληρώσωσι πάντες εἰς τὸν φύλακα τὸ δικαίωμα τῆς ἐπισκέψεως. Μετὰ ταῦτα ἀνοίγεται ἡ πύλη καὶ εἰσερχόμενοι εὐρίσκονται ἐντὸς αὐλῆς ὀρθογωνίου, ἐν μέσῳ τῆς ὁποίας κεῖται εἶδος ναῖσκου πέντε ποδῶν μῆκος καὶ τεσσάρων πλάτος ἔχοντος καὶ στεφομένου ὑπὸ θόλου δέκα περίπου πόδας ὑψηλοῦ. Οἱ ὀλόγυμνοι ταῖχοι περικλείουσιν ὀρθογώνιον λίθον, τὴν Σάρακ, ἣτοι τὸν ὀμφαλὸν τῆς μητρὸς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ὁ λίθος αὐτός, ὕψος μὲν ἑνὸς καὶ ἡμίσεος, πλάτος δὲ ἡμίσεος ποδὸς ἔχων, εἶναι ἰσομεγέθους πρὸς τὸν ὀμφαλὸν τῆς Εὗας· ἄρα, κατὰ τὴν ἀραδικὴν δόξαν, τὸ ἀνάστημα τῆς πρώτης ἡμῶν μητρὸς, ἦτο γιγάντειον· εἶχεν ὕψος πεντακοσίων καὶ πλάτος δώδεκα ποδῶν!

Ὁ λίθος οὗτος εἶναι γρανίτης, στιλπνὸς μὲν ἀλλὰ ῥυπαρὸς, ἐνεκα τῶν ἀπ' αἰῶνος ἀναριθμητῶν ἀσπαρμῶν τῶν χατζίδων. Καὶ ὅμως ἠναγκάσθη καὶ ὁ ἡμέτερος ψευδοχατζὴς νὰ γονυπετήσῃ, νὰ προσευ-

χηθῇ καὶ ν' ἀσπασθῇ αὐτόν. Μετὰ τὸν ὀμφαλὸν, 240 πόδας μακρὰν, προσεκύνησε τὴν κεφαλὴν τῆς Εὗας, τριάκοντα ποδῶν διάμετρον ἔχουσιν· μετὰ δὲ τὴν κεφαλὴν, τοὺς μαστοὺς, καὶ ὅτε, περιελθὼν τὸν τοῖχον, κατέβαινε ἀπὸ τῆς κεφαλῆς πρὸς τοὺς πόδας τῆς Εὗας, ὁ ὁδηγὸς ἀνασταλαῖς παρὰ τι μέρος τοῦ σώματος· « Ἐνταῦθα, εἶπεν, εἶναι ἡ κοιτὶς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους· ἐξ αὐτῆς ἐβρέυσαν πάντες οἱ ἄνθρωποι. Προσευχήητι, μογρᾶττε, ἀλλὰ μὴ ἀτενίσῃς αὐτήν, διότι ἀπαγορεύεται ὑπὸ τῆς αἰδοῦς » (1).

Κατὰ τὴν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς πρὸς τοὺς πόδας ταύτην ἐκδρομὴν, ὁ ἡμέτερος χατζὴς εἶδε καὶ τραῦμα μέιναν, κατὰ τὰς ἀραδικὰς παραδόσεις, ἐπὶ τοῦ σώματος τῆς μητρὸς ἡμῶν ἐκ τινων ῥαβδισμῶν δι' ὧν ὁ κύρ Ἀδάμ ἐφιλοφρόνησε τὴν ἀγκνητὴν αὐτοῦ σύζυγον. Οἱ σχολιασταὶ τοῦ κορανίου λέγουσιν ὅτι ἡ ἀλήθεια τοῦ γεγονότος τούτου προκύπτει ἐκ τοῦ περιωνύμου ἐκείνου στίχου, δι' οὗ ὁ προφήτης παραγγέλλει τοὺς πιστοὺς νὰ δέρωσι τὰς ἰδίαις γυναῖκα.

Ἐντὸς τοῦ μνημείου τούτου, πλησίον τῶν ὁμῶν τῆς κολοσσαίας Εὗας, ἦτις, κατὰ τὴν ἀραδικὴν παράδοσιν, ἦτο ὑψηλοτέρα καὶ τοῦ ὑψηλοτέρου μνημείου τοῦ κόσμου, ἐπισκέπτονται οἱ χατζίδες καὶ τὸν τάφον τοῦ Ὁθμᾶν, ἀμέσου ἀπογόνου τοῦ Μωᾶμεθ, ἀνακαινίσαντος, κατὰ τὸν Ζ' αἰῶνα, τὸν τάφον τῆς Εὗας, οὗτινος κατασκευαστῆς ὑπῆρξεν ὁ Σήθ! Κατὰ τὰς γενομένας ὅμως ἱστορικὰς ἐρεῦνας, ὁ τάφος οὗτος δὲν εἶναι ὅσον ἀρχαῖος ἀξιοῦσιν οἱ πιστοί· ἐξ ἐναντίας μόλις χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς Θ' ἐκτονταετηρίδος.

Δ'.

Ἀπὸ τῆς Τζέδας, δώδεκα ὥς ἔγγιστα λεύγας ἀπεχούσης τῆς Μέκας, οἱ προσκυνηταὶ ἐπιχειροῦσι τὴν εἰς τοὺς ἁγίους τόπους ἀνάβασιν· διατρέχουσι δὲ συνήθως τὸ διάστημα τοῦτο ἐντὸς δύο νυκτῶν, καθ' ἃς πολλοὶ πάσχουσιν ἐνεκα τῶν αἰφνιδίων ἀτμοσφαιρικῶν μεταβολῶν καὶ μάλιστα τοῦ ψύχους. Ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλους κινδύνους ὑπόκεινται οἱ ταλαίπωροι. Εἰ καὶ ἐνδεέστατοι, ὥς εἶδομεν, ἀπογυμνοῦνται ὁμῶς καὶ κακοποιῶνται ὑπὸ τῶν νομάδων φυλῶν, πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν τουρκικῶν φρουρῶν, αἵτινες οὔτε κἂν τὸ βλέμμα στρέφουσι πρὸς αὐτούς.

Περὶ τὸ τέλος τῆς πρώτης νυκτὸς αἱ κραιβάνι φθάνουσιν εἰς τὸν ἡμισυν δρόμον. Τὴν δὲ ἡμέραν καταλύουσιν ἐντὸς καλυβῶν εἰς τόπον καλούμενον Ἐλ Χάδδα, ὑψηλὸν μὲν, ὅθεν ὅμως δὲν φαίνεται εἰσέτι ἡ ἁγία πόλις. Μέχρι τῆς Ἐλ Χάδδας συγχωρεῖται νὰ ἔλθωσιν οἱ χριστιανοὶ καὶ οἱ ἄλλοι ἄπιστοι. Ἐν-

(1) Τὴν εἰκόνα τοῦ τάφου τῆς Εὗας καὶ σύντομὸν τινα περιγραφὴν αὐτοῦ ἴδε ἐν τῇ Γ' τόμῳ τῆς Παγδώρας, ἐν σελ. 307.

ταῦθα οἱ περὶ τὸν Κ. Μάλτζαν διηγήθησαν αὐτῷ πολλά καὶ τρομερά, εἰπόντες πρὸς τοὺς ἄλλους, ὅτι ὅποιος χριστιανὸς τολμήσῃ νὰ υπερβῇ τὸ ὄριον αὐτὸ ἀποκτείνεται ἀμέσως.

Ἀλλ' ὁ ἡμέτερος περιηγητὴς εἶχεν ἄλλας ἀφορμὰς φόβου· εἶχε συμπτώματα νόσου ἐντερικῆς, καθ' ἑκάστην δεινούμενα· ἔβλεπε δὲ καὶ πολλοὺς περὶ αὐτὸν πάσχοντας καὶ ἔτι πλέον ἐξησθενημένους. Καὶ ὅμως δὲν ἀπεθάρρυνθη. Τὸ ἑσπέρας τῆς δευτέρης ἡμέρας ἐπανελάθε μετὰ 500 ἄλλων τὴν ὁδοιπορίαν, καὶ περὶ τὸ τέλος τῆς νυκτὸς, ἀναβάντες εἰς βουνὸν, εἶδον ὡς νέφος τὴν ἀγίαν πόλιν, φωτιζομένην ὑπὸ τοῦ λυκαυγυὸς. « Καὶ μυρία φωναὶ ἀγαλλιᾶσεως, λέγει ὁ ἡμέτερος ψευδοχατζῆς, *λαβίκ! λαβίκ! λαβίκ!* ἀντήχησαν προσαγορεύουσαι τὴν Μέκαν, τῆς ὁποίας ἐφάνη τὸ ἐπτάπυργον καὶ πολυθόλωτον μέγα τέμενος. » Τὴν ὥραν ἐκείνην καὶ οἱ ἀσθενέστατοι τῶν προσκυνητῶν, ἀναλαμβάνοντες δυνάμεις, βοῶσι μετὰ τῶν ἄλλων καὶ εὐχονται ὑπὲρ τῆς αἰωνίας πόλεως τοῦ Θεοῦ.

Πάντες οἱ ἐπισκεφθέντες τὴν Μέκαν χριστιανοί, καὶ μάλιστα οἱ ΚΚ. Burton καὶ Μάλτζαν λέγουσιν ὅτι οὐδὲν ἔχει ὥραϊον ἢ μεγαλοπρεπές. Κειμένη ἐντὸς κοιλάδος, 600 περίπου πόδας ὑψηλότερας τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, οὔτε ὑπὸ δένδρου, οὔτε κἂν ὑπὸ χλόης δροσίζεται. Ἡ ἐνθεομανία μόνη ἐλκύει πρὸς αὐτὴν μυριάδας ἀνθρώπων· μεταξὺ δὲ τῶν μύθων καὶ τῶν θυμάτων ὅσα διηγείται ἡ δεισιδαιμονία, οὐδὲ ποία ὑπῆρξεν ἡ ἀρχὴ τῆς πόλεως ταύτης ἠδυνήθη τις νὰ ἀνκαλύψῃ μέχρι τῆς σήμερον.

Ὅταν οἱ χατζῖδες πλησιάζωσιν εἰς τὴν ἀγίαν πόλιν, διευθύνονται πεζοὶ πρὸς τὸ μέγα τέμενος τὸ « Μετζίδ εἰς Χαράμ », ὅπως προσκυνήσωσι· διότι, ὅποιαδήποτε καὶ ἂν εἴναι ἡ σωματικὴ κατάστασις αὐτῶν, δὲν εἰσέρχονται εἰς τὴν πόλιν ἂν πρῶτον δὲν προσκυνήσωσι τὴν ἀγίαν Καθᾶν ἢ τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ, κείμενον ἐντὸς τοῦ μεγάλου τεμένους. Τοῦ ἀπεράντου τούτου ναοῦ, οἰκοδομηθέντος ἄνευ σχεδίου, πολλοὶ ὑπῆρξαν οἱ θεμελιωταὶ καὶ ἀνακινισταί· περικυκλοῦται δὲ ὑπὸ μεγίστης στοᾶς, τῆς ὁποίας οἱ πεντακόσιοι περίπου στύλοι κατεσκευάσθησαν ἐν γένει κατὰ τὸν ρυθμὸν τῶν Σαρακηνῶν· τριάκοντα μόνον ἔχουσιν ἐπιστήλια κατὰ τὸν κορινθιακόν, δεκαπέντε κατὰ τὸν ἰωνικόν καὶ ἕως πενήκοντα κατὰ τὸν βυζαντινόν. Ἐπειδὴ δὲ ἐστολίζοντο κατ' ἀρχὰς καὶ ὑπὸ προσώπων, οἱ εὐσεβεῖς μουσουλμάνοι κατέθραυσαν αὐτά. Ὑπὸ τὴν εὐρυτάτην ταύτην στοᾶν καταλύοντες οἱ προσκυνηταὶ μετὰ τὴν προσευχὴν, τρώγουσι καὶ πίνουν· ὁ δὲ Κ. Μάλτζαν βεβαιοῖ ὅτι εἶδε μεταξὺ αὐτῶν καὶ πλῆθος ἰερειῶν, αἵτινες δίδουσιν ἀφορμὴν εἰς πλεῖστα σκάνδαλα.

Εἰσερχόμενοι εἰς τὸ μέγα τέμενος κλίνουν γόνυ

ἐνώπιον τῆς ἐν αὐτῷ Καθᾶς, ἥτις κατ' ἀρχὰς εἶχε τὸ σχῆμα κυβικόν, σήμερον ὅμως εἶναι ὑψηλότερα ἢ πλατεῖα. Κατὰ τὴν μουσουλμανικὴν παράδοσιν ὠκοδομήθη ἐπὶ Ἀβραάμ καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰσμαήλ, ἐξ οὗ κατὰγεται, ὡς ἀξιοί, ἡ ἀραβικὴ φυλὴ. Πλὴν δὲ τῆς παραδόσεως ταύτης ὑπάρχουσι καὶ πολλαὶ ἄλλαι, σύμφωνοι κατὰ πάντα πρὸς τὰς διηγήσεις τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς. Καὶ τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι ὁ Μωάμεθ συναχώνευσε τὴν εἰδωλολατρειάν τῶν ἀρχαίων Ἀράβων μετὰ τοῦ μονοθεϊσμοῦ τῶν Ἑβραίων· φαίνεται δὲ σήμερον ἀναντίρρητον ὅτι αὐτός, μετὰ τῶν ὁπαδῶν αὐτοῦ Ἀλῆ καὶ Ὀθμάν, κατέστρεψαν τὰ εἰδωλα τῆς Καθᾶς.

Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀντικειμένων τῆς λατρείας τῶν μουσουλμάνων πρωτεύει ἐκεῖ μαῦρός τις λίθος, ὁ « Ἄτζαρ εἰς Ἀσσουάδ », τὸν ὅποιον προσκύνουν καὶ οἱ πρόγονοι αὐτῶν πολὺ πρὶν τοῦ Μωάμεθ. Κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν δόξαν, ἐπὶ τῆς πέτρας ταύτης συνέλαβεν ἡ ὥραία Ἄγαρ τὸν προπάτορα τῶν Ἀράβων Ἰσμαήλ. Ἐντεῦθεν καὶ ὁ λίθος ἐκλήθη Ἄτζαρ ἦτοι Ἄγαρ.

Πλήθη προσκυνητῶν συμπίεζονται ἀδιακόπως περὶ τὸν λίθον τοῦτον, ἐκτισμένον ἐντὸς τοῦ τοίχου, ἐννέκ μὲν δακτύλους ὑψηλόν, ἐξ δὲ πλατὺν, κατὰ τὸν Κ. Μάλτζαν· καὶ κατασπαζόμενοι περιπτύσσονται διὰ τῶν χειρῶν καὶ κατακλίνονται παρ' αὐτόν. Αἱ γυναῖκες, καὶ μάλιστα αἱ στεῖραι, διότι ἡ στειρώσις θεωρεῖται ὄνειδος παρὰ τοῖς μουσουλμάνοις, δείκνυνται ἐνθεομότεραι περὶ τὴν λατρείαν τοῦ λίθου.

Μετὰ τὴν προσκύνησιν τοῦ λίθου, ὅστις κατὰ τινες ὑπῆρξε τὸ πάλαι λευκός, κατὰ δὲ τὸν Κ. Burton ἀερόλιθος, καὶ κατὰ τὸν Κ. Burkhardt λάβα, οἱ προσκυνηταὶ περιέρχονται ἐπτάκις τὴν Καθᾶν, εἰς μνήμην τῆς μητρὸς τοῦ Ἰσμαήλ, πλανηθείσης κατὰ τὰ μέρη ταῦτα εἰς ἀναζήτησιν τῆς πηγῆς, πλησίον τῆς ὁποίας ἀνεῦρεν ὡς ἐκ θαύματος τὸν υἱὸν αὐτῆς.

Ἡ Μέκα περιέχει συνήθως 40 ἕως 50,000 κατοίκων· ὁ ἀριθμὸς ὅμως οὗτος τοσοῦτον αὐξάνει κατὰ τὸν πρὶν τοῦ βαΐραμίου μῆνα, ὥστε μετὰ δυσκολίας εὐρίσκουσι κατάλυμα καὶ αὐτοὶ οἱ πλούσιοι. Κατὰ περίεργον σύμπτωσιν καὶ ὁ Burton καὶ ὁ Μάλτζαν κατέκησαν εἰς τὴν αὐτὴν συνοικίαν καὶ εἰς τὴν αὐτὴν σχεδὸν οἰκίαν. Καὶ ἐπλήρωσαν μὲν βαρὺ ἐνοίκιον, ἀλλὰ τοῦλάχιστον ἦσαν μόνοι.

Ἐκ τῶν ἄλλων οἱ μὲν συσσωρεύονται εἰς πρόσγεια δωμάτια, συνδιαιτῶνται μετὰ ζώων, καὶ κοιμῶνται κατὰ γῆς ἐπὶ ψιάθων, οἱ δὲ καταλύουσιν ἐκτὸς τῆς πόλεως ὑπὸ σκιῆς. Ὁ Κ. Μάλτζαν λέγει ὅτι, ὅτε ἔφθασεν εἰς Μέκαν, τοσαῦτα ἦσαν τὰ πλήθη, ὥστε μόλις εὔρε δωμάτιον μικρὸν μὲν, ἀλλ' ὅπως οὖν καθαρὸν, ἔχον μάλιστα καὶ περιπετάσματα προσ-

ηλωμέναι περί τοὺς τοίχους· ἀλλ' ὅτε ἐπανήλθε τὸ ἐσπέρας παρετήρησεν ὅτι τὰ περιπετάσματα ἐσεΐοντο ἐνίοτε, καὶ ὅτι ἐγίνετό τις λεπτὸς θόρυβος ὀπισθεν αὐτῶν. Μετὰ μικρὸν ἤκουσεν αὐξάνοντα τὸν θόρυβον, καὶ εἶδεν ἀλέκτορα εἰσελθόντα μετ' ἀριθμοῦ τινος ἐρνιθίων. Ὁ γερμανὸς βαρόνος κατώκει ἐντὸς ἐρνιθώνος!

(Ἐπεται τὸ τέλος.)

Ἡ τοῦ κυρίου Σ. ΤΡΙΚΟΥΠΗ ΛΙΜΝΗ τοῦ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ.

Ὁ κύριος Σ. Τρικούπης ἔμνησεν, ἐν τῇ νεκρᾷ αὐτοῦ ἡλικίᾳ, τὴν λίμνην τῆς πατρίδος του. Τὴν ὁδὸν ταύτην ἐτόνισε πρὸ πολλοῦ ὁ κύριος Δομενεγίνης καὶ τὴν ἠκούσαμεν καὶ ἡμεῖς ψαλλομένην· ἀλλ' ἐπειδὴ παρετηρήθη ὅτι διαφόρως καὶ λέγεται καὶ γράφεται, ἐφροντίσαμεν ὅπως λάβωμεν ἀκριβὲς αὐτῆς ἀντίγραφον καὶ ἐκδίδομεν αὐτὴν, ἀναθεωρηθεῖσαν καὶ ἀναπτυχθεῖσαν τελευταῖον ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ποιήσαντος.

Εἰς τὴν λίμνην κυματοῦσα μιὰ μαϊάτικη νυχτιά·
Ἡ πολὺπαθη καρδιά μου ἐποθοῦσε μοναξιά·
Σιγὰ φλοίσβιζε τὸ κύμα 'ς τὸ μονόζυλον ἐμπρὸς,
Τὸ πανάκι μου φουσούσεν ἀεράκης στεριανός.
Δὲν ἀκούετο ἄλλος κρότος ἀπ' τὸν κρότον τῶν ψαριῶν,
Ὅταν ἔξαφνα πηδῶντας ἐβουτούσαν 'ς τὸν βυθόν.
Ἐξανοίγοντο μακρόθεν τῶν ψαράδων ἡ φωτιαῖς,
Φαίνοντ' ὅλαις ἀπ' τὸ μακρὸς πῶς κινδύντο μοναχίς,
Κ' ἐσχημάτιζαν ἐμπρὸς μου μισὸν κύκλον φωτεινόν,
Σὰν τῆς θάλασσας πλανῆται περπατοῦσαν 'ς τὸ νερόν.
Εἶχα γύρω μου τῆς λίμνης τ' ἀστερέωτα νησιά,
Λὲς κ' ἐβγῆκαν ὑγρά τότε ἀπὸ τ' ἄβυσθα νερά.
Ἄπειρα θαλασσοπούλια, κουρνιασμένα ἐδὼ κ' ἐκεῖ,
Εἶχαν φύλακας τὰ σκότη καὶ τὰ κύματα στρωμνὴ.
Τὸ φεγγάρι ἀπὸ τῆς Πάτρας ἀρχινοῦσε τὸ βουνόν
Νὰ ἀναβαίνει ἀγάλια ἀγάλια τὸν καθάριον οὐρανόν,
Κ' ἡ ἀκτίνα του 'ς τὸ κύμα ἐλαφρὰ νὰ κολυμβᾷ
Κ' ὀλογάλην τὸ κύμα νὰ τὴν βλέπῃ νὰ γελά.
Μὲ τὴν λάμψιν ἐφάνη τότε κάτω 'ς τὴν ἀκρογιαλιά
Μιὰ ψιλὴ καὶ μαυροφόρα σὰν τὸν ἱσκιον ἐλαφρά·
Μισοκρύβετο ἡ μορφή της σὲ μιὰν σκέπην μελανήν,
Σὰν ὀλόφωτος κομήτης 'ς τὴν νεφέλην τὴν λεπτὴν·
Καὶ 'ς τὴν λάμψιν γυρισμένη ἄρχισε νὰ τραγουδῇ,
Μὲ τὴν αὖραν, μὲ τὸ κύμα, τὴν ἀκόλουθην ὁδὴ·
«Ὀὐχὺ κ' ἄστατο φεγγάρι, ποῦ τὴν μαύρην φέγγεις
[γῆν,
*Κ' ὅπου μοιάζεις μέσ' 'ς τὰ σκότη μιὰν λαμπάδα
[νεκρικὴν,

» Ἀρχινᾷ, φωτογεννιέσαι, κ' εἰς τοὺς κόλπους τοῦ
[φωτός,
» Ἀπ' ὀλίγο ὀλίγο αὐξάνεις, ὡς ποῦ γίνεσ' ὅλον φῶς·
» Καὶ φῶς ὅλον ἀφ' οὗ γένης, συχνὰ σύγνεφον πυκνὸν
» Ἐάφνω σκώνεται, σ' ἀρπάζει ἀπ' τὰ μάτια τῶν
[θνητῶν·
» Κ' ὁ σκληρότατος ὁ Χάρος τέτοιας ἔρχεται λογῆς
» Κ' ἀνεπάντεχα ἀφρνίζει τὸ γλυκὸ ἄνθος τῆς ζωῆς.»

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ.

ΙΟΥΝΙΟΥ 4, 1866.

Τὸ ὑπουργεῖον ἐτροποποιήθη, ἀναλαβόντος τοῦ Κ. Ρούφου τὸ ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν καὶ διορισθέντος τοῦ Κ. Σ. Ἀντωνιάδου εἰς τὸ ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως.

Ὁ Κ. Νικ. Α. Μυροκορδάτος διωρίσθη Νομάρχης Κερκύρας ἀντὶ τοῦ εἰς τὸ ὑπουργεῖον εἰσελθόντος Κ. Ἀντωνιάδου.

Ἀπὸ τινος ἤρξαντο ἐκτελούμεναι εἰς διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος κεφαλικαὶ ποιναὶ τὴν 26 Μαΐου ἐκκρατομήθησαν δύο κακοῦργοι πλησίον τῶν Ἀθηνῶν.

Ἡ εἰς Κέρκυραν ἀναχώρησις τοῦ βασιλέως ἀναβάλλεται ὁλονὲν ἐπὶ προσδοκίᾳ, ὡς φαίνεται, τῶν ἐκ τῆς δυτικῆς Εὐρώπης εἰδήσεων.

ΔΙΑΦΟΡΑ.

ΑΝΕΚΔΟΤΑ. Πέτρος ὁ Μέγας ἐξέδοτο νόμον, τὸ 1722, καθ' ὃν ὁ εὐγενὴς ὁ τύπτων ἡ κακομεταχειριζόμενος τοὺς ἀίχμαλῶτους του, ἐθεωρεῖτο ὡς παράφρων καὶ περιορίζετο. Καὶ ὁμοῦς ὁ μέγας αὐτοῦς μονάρχης ἑτυπέ ποτε τὸν κηπουρὸν του, ὅστις, ὢν εἰς ἄκρον εὐαίσθητος, ἀπέθανε μετὰ τρεῖς ἡμέρας. Τοῦτο ἀκούσας ὁ Πέτρος ἐξεφώνησε, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχων πλήρεις δακρύων, « Οἱμοὶ! ἐνῶ ἐξηυγένισα τοὺς ὑπηκόους μου καὶ κατέκτησα ἄλλα ἔθνη, δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐξευγενίσω αὐτοὺς νὰ κατακτήσω ἑμαυτόν. »

Ὁ Αὐτοκράτωρ Ἰωσήφ ὁ Β' τῆς Γερμανίας συνείθιζε νὰ λέγῃ πρὸς τοὺς δεικνύοντας αὐτῷ σέβας εἴτε κατ' οἶκον εἴτε καθ' ὁδόν· « Καλύφθητε, φορέσατε τὸν πῖλόν σας, ἄλλως θέλω ἐκβάλλει τὸν ἐμὸν μὴ στέκεσθε βλέποντές με, ὁ καιρὸς σας εἶναι πολὺτιμος· δὲν θέλω φιλοφρονήσεις, θέλω νὰ μὲ λέγετε τὴν ἀλήθειαν, αὐτὴν ἐπιθυμῶ νὰ μάθω· νὰ γράφετε ἐλευθέρως τὰ αἰσθήματά σας, αὐτὸ μὲ ἀ-